

ФОРМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА УРОКОМ

Форма спостереження за уроком (далі – Форма) – це інструмент фіксації фактів, що відбулися під час уроку супервізанта.

Форма дозволяє супервізору зафіксувати дані своїх спостережень на уроці за визначеними показниками, щоб мати можливість відтворити та осмислити факти після уроку, цілісно відтворити перебіг уроку, обдумати різні його етапи та події, виважено та ґрунтовно підготуватися до подальшого, спільного з учителем аналізу уроку та змодельовати бесіду з осмислення.

Запропоновані показники розкривають:

- рівень володіння державною мовою учителя та направленість уроку на розвиток мовно-комунікативної компетентності в учнів засобами свого предмета;
- навченість учнів працювати з різними джерелами інформації та комунікувати між собою та з учителем на уроці;
- реалізацію на уроці наскрізних умінь та ключових компетентностей учнів відповідно до держстандартів;
- реалізацію принципів НУШ на уроці: цілісного світосприйняття через інтеграцію, інклюзивного навчання, компетентнісного навчання, педагогіки партнерства, організації пізнавального процесу;
- реалізацію діяльнісного підходу на уроці;
- впровадження усіх видів оцінювання результатів навчальної діяльності учнів;
- застосування цифрових інструментів;
- впровадження практик, що заохочують учнів до ефективної і позитивної взаємодії, створюють на уроці сприятливий мікроклімат.

Розробники: Борисенко Ю., Венгловська О., Гладкова Г., Новик І., Стягунова О.

Форма структурована за трудовими функціями, визначеними Професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Відповідно до 5-ти функцій та 12-ти компетентностей учителя, підібрані 80 показників, за якими можна простежити результати уроку.

Запропоновані показники корелюються із наскрізними вміннями учнів, визначеними в державних стандартах початкової та загальної середньої освіти, оскільки результати учнів є відображенням результатів роботи вчителя.

Рівень реалізації показників може бути визначений за трирівневою шкалою: «Спостерігається постійно», «Спостерігається рідко» та «Не спостерігається».

Під час спостереження супервізор роблячи позначки не відволікається від змісту уроку і фіксує його ключові моменти для подальшої роботи.

Звертаємо увагу, що під час спостереження одного уроку супервізор може не побачити всіх визначених показників у поданій формі спостереження, тому рекомендуємо спостерігати не менше ніж 2 уроки (перевагою буде спостереження у різні дні).

Окрім того, показники інклюзивної компетентності можуть бути не так виражені, якщо клас не інклюзивний. Узагальнення отриманих результатів і з'ясування відсутності фіксації тих чи інших показників варто з супервізантом.

Під час підготовки до *бесіди з осмислення* супервізор аналізує заповнену форму спостереження за уроком, відтворює хід уроку, визначає показники, навколо яких буде побудована бесіда. Маркер «Не спостерігається», а інколи і «Спостерігається рідко», дає супервізору підставу звернутися до відповідних показників сумісно з педагогом у бесіді та сприяти просуванню в цьому напрямку рефлексії супервізанта.

Форма спостереження за уроком

Функція трудова	Показники	Спостерігається постійно	Спостерігається рідко	Не спостерігається	Примітки
А. Навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів)	А1. Мовно-комунікативна компетентність				
	1.Учитель демонструє досконале володіння нормами (орфографічними, лексико-фразеологічними, морфологічними, синтаксичними, стилістичними, пунктуаційними, граматичними) і стилями (розмовно-побутовим, художнім, офіційно-діловим, науковим, публіцистичним) української літературної мови, вправно оперує професійною лексикою при викладанні свого предмета, не має проблем із веденням діалогу з учнями державною мовою				
	2. Виявляє мовну стійкість у спілкуванні з учасниками освітнього процесу в урочній та позаурочній діяльності, звертає увагу на відповідність висловлювань учнів нормам української літературної мови та комунікативним ознакам культури мовлення (точність, доречність, чистота тощо); виховує в учнів українськомовну стійкість				
	3.Формує в учнів уміння працювати з різними видами та джерелами інформації, усвідомлювати інформацію, виявляти приховану інформацію				
	4.Навчає учнів описувати процеси власної діяльності з використанням мовних і мовленнєвих засобів, переконувати, робити власні висновки, наводити аргументи				

	5.Залучає учнів до активної та конструктивної комунікації, вільного висловлювання думок та ідей				
	A2. Предметно-методична компетентність				
	1.Демонструє досконале володіння змістом предмета, моделює зміст уроку/заняття з урахуванням вимог до результатів навчання учнів, визначених у держстандарті, відбирає конкретний навчальний матеріал відповідно до цілей уроку				
	2.Використовує потенціал своєї освітньої галузі для формування наскрізних умінь учнів (<i>читати з розумінням, висловлювати власну усно і письмово, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, креативно мислити, продукувати нові ідеї, виявляти ініціативу, керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими</i>)				
	3. Підбирає навчальний матеріал з метою формування ключових компетентностей учнів (<i>вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами, математична, компетентність у галузі природничих наук, інноваційність, екологічна, інформаційно-комунікаційна, навчання впродовж життя, громадянська та соціальна, культурна, підприємливість і фінансова грамотність</i>)				
	4.Реалізує діяльнісний підхід, використовує різні види діяльності на уроці; використовує технології, методи і прийоми, які орієнтовані на практичне застосування здобутих знань і умінь				

	5.Застосовує міжпредметні зв'язки й інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів), впроваджує STEM-підходи до навчання				
	6. Надає перевагу інтерактивним формам навчання, мотивує до активної взаємодії учнів				
	7.Створює ситуацію успіху, формує інтерес до предмета, використовує різні прийоми формувального оцінювання				
	8.Враховує індивідуальні особливості учнів, зокрема й тих, які є внутрішньо переміщеними особами або постраждали від військової агресії				
	9.Використовує методи і прийоми для розвитку аналітичного та критичного мислення, пошуку оптимальних способів розв'язання проблемних ситуацій				
	10.Веде педагогічне спостереження, відстежує розуміння учнями навчального матеріалу, адаптує його зміст залежно від потреб учнів				
	A3. Інформаційно-цифрова компетентність				
	1.Використовує на уроці (в очному форматі) цифрові пристрої (<i>ноутбук, ПК, планшет, мультимедійна дошка, проектор тощо</i>) та електронні (цифрові) ресурси (у дистанційному форматі)				
	2.Комбінує цифрові інструменти упродовж уроку для підвищення ефективності та залучення учнів				
	3.Використовує електронні освітні платформи для змішаного та дистанційного навчання (<i>за потреби</i>)				
	4.Розвиває здатність у здобувачів освіти безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших				

	життєвих ситуаціях <i>(нагадує здобувачам освіти про важливість нерозголошення особистих паролів від акаунтів цифрових ресурсів, дотримання принципів академічної доброчесності у цифровому середовищі)</i>				
	5.Використовує цифрові інструменти для оцінювання, моніторингу та самоконтролю результатів навчання учнів				
	6.Формує в учнів впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових пристроїв, цифрових інструментів, електронних сервісів для їх власного розвитку і спілкування				
Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу	Б1. Психологічна компетентність				
	1.Створює та підтримує на уроці психологічно сприятливий, комфортний мікроклімат				
	2.Планує та проводить уроки з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей своїх учнів				
	3.Враховує психоемоційний стан учнів, у разі потреби надає їм підтримку: підбадьорення, ситуація успіху, зміна активності, вибір способу демонстрації набутих знань тощо				
	4. Пропонує учням вправи для розвитку вміння конструктивно керувати емоціями: вправи для визначення свого емоційного стану, вправи для покращення власного емоційного стану та інших учнів				
	5. Попереджає виникненню конфліктним ситуаціям, вчить учнів адекватному реагуванню, конструктивній комунікації і тактовній взаємодії <i>(звернення на ім'я до співрозмовника, безоцінне ставлення, повага до думки іншого тощо)</i>				

	6. Використовує практики розвитку позитивної самооцінки та Я-ідентичності учнів (<i>уникає порівнянь, критикування; відзначає позитивні досягнення та ін.</i>)				
	7. Застосовує різні підходи для формування мотивації та організації пізнавальної діяльності учнів (<i>свобода вибору, ситуація успіху, диференціація, індивідуалізація та ін.</i>)				
	8. Використовує практики, що заохочують учнів до ефективної і позитивної взаємодії: формування спільних цінностей (<i>бесіди, дискусії, полілог тощо</i>); створення спільноти в класі (<i>командна робота, сумісні проєкти тощо</i>), заохочення до участі у прийнятті рішень (<i>створення правил, вибір завдань та способів виконання, критеріїв оцінювання тощо</i>) та ін.				
	9. Дотримується демократичних цінностей (<i>рівність, свобода, участь, повага до різноманітності, партнерство, врахування інтересів та потреб кожного, право вибору, відповідальність</i>) у професійній діяльності, заохочує учнів екологічно виражати свою думку й брати участь у прийнятті рішень				
	Б2. Емоційно-етична компетентність				
	1. Керує власними емоціями на уроці (<i>не проявляє тривогу, гнів, агресію та критику у бік учнів, реагує на різні ситуації належним чином: емоційно розуміє учнів, допомагає знайти рішення</i>)				
	2. Застосовує на уроці форми, методи, технології та засоби навчання, що сприяють розвитку уваги,				

	способи/методи саморегуляції, подолання стресу, керування емоціями, порозуміння				
	3.Конструктивно реагує на конфліктні ситуації, що виникають на уроці <i>(не залишає поза увагою його, налаштовує учасників на комунікацію без агресії та осуду та домовляється з ними щодо конкретного часу для подолання та трансформації конфлікту)</i> , таким чином не перетворює урок на його вирішення				
	4.Застосовує на уроці методи попередження негативного ставлення до себе та до інших людей, до суспільства, до природи, критики, знецінення, сарказму, обвинувачення, перебивання, невербальних сигналів, підвищення голосу, погроз, маніпуляцій тощо				
	5.За допомогою засобів свого навчального предмета формує <i>(для учнів початкової школи)</i> та поглиблює <i>(для учнів середньої та старшої школи)</i> знання про правила етикету культури поведінки, моральні цінності, толерантність, виявлення поваги до інших, милосердя, ввічливості, чуйності тощо				
	6.Розвиває культурний інтерес та патріотичні почуття до культурних традицій українців, шанобливе ставлення до представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів				
	7.Дотримується етики спілкування з учнями та власним прикладом навчає цьому здобувачів освіти, враховуючи культурні <i>(цінності, переконання, норми поведінки, традиції, мова, релігія та інші аспекти культури між різними групами людей чи суспільствами)</i> й особистісні <i>(інтереси, цінності, темперамент, мотивація,</i>				

	емоційний стан і здібності) відмінності співрозмовників, принципи недискримінації та поваги до відмінностей				
	8. Використовує на уроці методи ведення діалогу й полілогу, поважаючи права та моральні цінності дитини				
	Б3. Компетентність педагогічного партнерства				
	1.Реалізує суб'єкт-суб'єктну взаємодію, що ґрунтується на принципах педагогіки партнерства (повага до особистості учня/учениці, доброзичливе ставлення, діалог тощо)				
	2.Створює умови для вибору здобувачами освіти завдань, засобів, шляхів для їх розв'язання, за потреби, пропонує допомогу, або для надання допомоги залучає інших учнів класу				
	3.Заохочує здобувачів освіти до емпатійного спілкування, висловлювання власної думки, формує здатність чути та сприймати аргументи та факти інших учнів класу				
	4.Упродовж уроку впроваджує різні форми спільної діяльності учнів (робота в групах, парах, четвірках), формує уміння здобувачів освіти планувати діяльність групи, підтримувати один одного у досягненні спільної мети, конструктивно співпрацювати				
	5.Залучає здобувачів освіти до формування особистих очікувань та цілей, яких вони прагнуть досягти під час уроку				
	6.Пропонує учням диференційовані завдання, що зорієнтовані на рівень сформованості їхніх компетентностей				

	7.Взаємодіє з батьками учнів, залучає їх до організації групової роботи, спільного виконання завдань <i>(для вчителів, які працюють у початковій школі)</i>				
	8.Співпрацює з асистентом вчителя на основі принципів командної взаємодії <i>(партнерство, відповідальність за результат, довіра, рівність, єдність, об'єктивність)</i> : обирають та адаптують завдання, добирають дидактичний матеріал, засоби, інструменти оцінювання з урахуванням нозології дитини; під час уроку асистент вчителя допомагає йому застосовувати підготовлений матеріал <i>(для вчителів, які працюють в інклюзивних класах)</i>				
В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища	В1. Інклюзивна компетентність				
	1. Планує та проводить уроки на основі універсального дизайну <i>(використовує множинні способи та формати для представлення навчального матеріалу, залучає учнів, представляє та оцінює навчальні досягнення учнів)</i>				
	2. Здійснює необхідні адаптації / модифікації навчальних матеріалів відповідно до освітніх потреб учнів				
	3. Формує в учнів толерантне ставлення до осіб з особливими освітніми потребами				
	4. Задля забезпечення педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами вчитель демонструє вміння щодо адаптації середовища, стратегій, завдань і оцінювання <i>(в інклюзивних класах)</i>				
	5. Добирає та використовує на уроці освіти матеріали, пристрої та обладнання (за потреби)				

	з урахуванням індивідуальних потреб учнів у навчанні й розвитку				
	6. Створює сприятливі умови навчання для кожного здобувача освіти, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів				
	7. Застосовує самостійно створені матеріали, інші засоби навчання в освітньому середовищі з урахуванням індивідуальних потреб і здібностей кожного здобувача освіти				
	B2. Здоров'язбережувальна компетентність				
	1.Учитель підготував фізичне середовище класу до проведення уроку. Воно відповідає санітарно-гігієнічним вимогам, дотримано вимоги щодо освітлення, провітрювання, температурного режиму.				
	2.Меблі та приладдя розташовано ергономічно, не утруднюють прохід здобувачам освіти. У класі наявні вказівники, за якими необхідно рухатися у разі виникнення екстрених ситуацій				
	3.Для зниження рівня тривожності учнів учитель запитує про їхнє самопочуття, на різних етапах уроку застосовує психоемоційні техніки (<i>вправи на дихання, психогімнастичні вправи тощо</i>)				
	4.Задля відновлення працездатності учнів учитель під час уроку застосовує здоров'язбережувальні практики (<i>фізкультхвилинки, руханка, пальчикова гімнастика тощо</i>)				
	5.Застосовує інтегровані завдання, що спрямовані на формування ключових компетентностей учнів щодо оволодіння ними правил поведінки у довкіллі, ощадливого використання природних				

	ресурсів, взаємозв'язку організму людини з соціальним оточенням				
Г. Проведення освітнього процесу	Г1. Прогностична компетентність				
	1. Цілі навчального заняття співвіднесенні з обов'язковими результатами навчання, що визначені у модельних навчальних програмах, державному стандарті освіти. Цілі уроку є конкретними, об'єктивними, змістовними, досяжними, вимірювальними				
	2. У визначенні цілей навчального заняття вчитель урахував тему уроку та рівень сформованості в учнів наскрізних умінь та ключових компетентностей				
	3. Залучає учнів до цілепокладання, прогнозування способів досягнення ними цілей уроку				
	4. Спонукає учнів приймати рішення, що передбачають здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення				
	5. Використовує різні прийоми зворотного зв'язку та форми фіксації результатів формування оцінювання (шкалювання, учнівське портфоліо, картки спостереження, щоденник спостережень тощо)				
	Г2. Організаційна компетентність				
	1. Учителем здійснено ретельну підготовку до проведення уроку (сплановано структуру, яка відповідає обраному типу уроку, визначено мету, завдання, наскрізні вміння та ключові компетентності, що формуватимуться). Для				

	досягнення мети уроку відібрано зміст та дидактичні засоби				
	2.Для підтримання та формування пізнавальної активності учнів на різних етапах уроку учителем вдало підібрано диференційовані завдання, що відповідають потребам та рівню сформованості компетентностей учнів				
	3.Організовано різні форми навчання (<i>індивідуальна, групова, парна</i>) для того, щоб вміли висувати гіпотези, перевіряти та обґрунтувати їх, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення				
	4.Організовано різні види навчально-пізнавальної діяльності (<i>проектна, дослідницька, ігрова тощо</i>), що формують в учнів креативне мислення, уміння продукувати та випробовувати нові ідеї, доброчесно використовувати чужі ідеї та їх доопрацювати, застосовувати власні знання для створення нових об'єктів, ідей				
	5.Організовує роботу учнів в навчальних осередках, створює умови для формування наукового світогляду; здатності та готовності застосовувати відповідний комплекс наукових знань для пояснення світу природи (<i>для вчителів, які працюють у початкових класах</i>)				
	Г3. Оцінювально-аналітична компетентність				
	1. Дотримується визначених законодавством критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів освіти				
	2. Застосовує різні види оцінювання результатів навчання учнів (формувальне, поточне, підсумкове тощо)				

Розробники: Борисенко Ю., Венгловська О., Гладкова Г., Новик І., Стягунова О.

	3. Перед початком виконання завдання, пояснює учням критерії оцінювання його результатів, що є прозорі та зрозумілі учням				
	5. Використовує різні способи фіксації результатів навчання учнів: класний журнал, зошит, портфоліо, щоденник, свідоцтво досягнень та ін.				
	6. Залучає здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання				
	7. Залучає учнів до спільного розроблення критеріїв оцінювання окремих видів діяльності				
	8. Здійснює аналіз і проводить рефлексію навчальної діяльності здобувачів освіти та її результативності, мотивує учнів до рефлексії				
	9. Учитель надає зворотний зв'язок здобувачам освіти щодо сприйняття, розуміння й засвоєння ними навчального матеріалу				
Д. Безперервний професійний розвиток	Д1. Здатність до навчання впродовж життя				
	1.Формує в учнів здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для всебічного розвитку, знаходити можливості для навчання і саморозвитку				
	2.Використовує власні розробки (вправи, тести, ігри тощо), застосовує освітні інновації: нові підходи, методи, способи, засоби, прийоми навчання				
	3.Дотримується вимог до професійної діяльності вчителя, що визначені Професійним стандартом				